

Afrikaners in Angola

Stassen, Nicol. 2009. **Afrikaners in Angola 1928-1975.** Pretoria: Protea Boekhuis. 666 p. Prys: R300,00. ISBN: 978-1-86919-340-9.

Resensent: P.J.J.S. Potgieter
Sentrum vir Geloof en Wetenskap,
Potchefstroomkampus, Noordwes-Universiteit

Nicol Stassen se boek handel nie net oor die Afrikaners wat in 1928 in Angola agtergebly het nie. Hoewel die klem op 1928-1975 val, is die boek eintlik 'n historiese rekord van die hele epog van die Afrikaners se byna honderdjarige verblyf in Angola. So word dit 'n baie volledige en gesaghebbende historiese rekord.

Die boek begin met vier hoofstukke oor Angola waarin die land as woonplek van die Angola-Afrikaners vir die leser bekendgemaak word: sy geskiedenis, geografie, bevolking en ekonomie. 'n Mens wonder tog of hierdie kontekstualisering nie 'n bietjie oordrewe is nie – dit neem 100 bladsye om uit te kom by die eintlike onderwerp van die boek, naamlik die Afrikaners in Angola!

Nadat nog 'n hoofstuk (Hoofstuk 5) gewy word aan die periode tot 1928 toe die eerste repatriasie plaasgevind het, word in Hoofstuk 6 oorgegaan na die beskrywing van die lewe van die Afrikaners wat in 1928 agtergebly het.

Hoofstukke 6-13 bied uiters waardevolle inligting oor verskillende aspekte van die Afrikaners se verblyf in Angola tussen 1928 en 1958: die redes waarom hulle in 1928 agtergebly het, getalle en name van dié wat agtergebly het en hulle woonplekke, asook verskillende aspekte van hulle lewenswyse en die worsteling om hulle identiteit te behou.

Hoofstuk 14 dek die repatriasie wat in 1958 plaasgevind het en Hoofstukke 15-16 handel oor die Afrikaners wat ná die repatriasie in 1958 agtergebly het.

Die bylae is indrukwekkend en histories baie waardevol. Bylae 2 gee byvoorbeeld 'n lys van 471 Afrikaners wat in 1928 in Angola agter-

gebly het, met hulle woonplekke en die aantal gesinslede. Bylae 5 verskaf 'n lys van 588 Afrikaners wat teen 1958 in Angola gewoon het, ook met hulle woonplekke.

Die bibliografiese verwysings word as *Eindnote* ná die bylae aangebied. Uit die eindnote en bronnelys is dit duidelik dat die skrywer geen steen onaangeroer gelaat het om inligting uit te graawe nie. Behalwe gepubliseerde bronne het hy ook gebruik gemaak van 'n verstommende aantal argivale bronne in Suid-Afrika, Portugal, Namibië en Switserland, asook van dokumente en foto's in besit van privaat individue.

Die geskiedenis van die Afrikanergemeenskap in Angola tot en met die repatriasie in 1928 is redelik goed nagevors. Stassen gee self 'n goeie oorsig daarvan op p. 26-29. Die Afrikaners wat in 1928 in Angola agtergebly het, het egter in die vergetelheid geraak. Stassen se werk het daardie geskiedenis as 't ware aan die vergetelheid ontruk. Sy boek is sonder twyfel die enigste omvattende wetenskaplike werk oor die onderwerp. Dit is so omvattend en deeglik gedoen dat niemand anders dit seker gou weer sal probeer doen nie.

Die een groot leemte in die werk is dat die skrywer nie die geskiedenis van die Afrikaners in Angola vir die leser interpreteer nie. Die laaste hoofstuk dra wel die titel "Betekenis", maar in die drie bladsye van die hoofstuk, kom daar niks aan die orde wat 'n terugskouende perspektief gee op byna 100 jaar se verblyf van Afrikaners in Angola nie.

Stassen beredeneer op p. 114-128 self 'n hele aantal redes vir die Dorlandtrek, maar kom self nie tot 'n sintese oor wat die diepste of belangrikste dryfveer vir die Dorlandtrekkers se vestiging in Angola is nie. Dit is nogal jammer, want hy sou so 'n sintese kon gebruik om aan die einde van die boek 'n oorwoë uitspraak te maak oor die sin en betekenis van die Afrikaner se verblyf in Angola tussen 1928 en 1975, asook van die hele epog van die Dorlandtrek, wat in 1975 beëindig is met die vlug van die laaste Afrikaners uit Angola.

Die boek eindig dus sonder dat die skrywer die breër en dieper betekenis van die historiese gebeure probeer interpreteer. Ook ander hoofstukke (bv. Hoofstuk 14 wat handel oor die repatriasie in 1958) gaan mank aan interpretasie.

Hoewel hierdie 'n histories-wetenskaplike werk is, is dit baie toeganklik en leesbaar geskryf. Alle nasate van die Dorlandtrekkers en Angola-Afrikaners behoort die boek te besit en deeglik te lees. Almal

wat in die verskynsel van Afrikaneremigrasie belangstel, sal dit baie interessant vind – veral as hierdie emigrasie vergelyk word met ander emigrasies, byvoorbeeld die een na Oos-Afrika. Historici sal dit waardevol vind omdat dit gesaghebbende navorsing is oor 'n interessante deel van die Afrikaner se veelbewoë geskiedenis. Kultuurhistorici sal dit waardevol vind omdat dit 'n gevallestudie is van 'n sterkgedefinieerde etniese groep wat gepoog het om sy identiteit te handhaaf in 'n situasie waar die taal-, kultuur- en religieuse omgewing totaal verskil het van sy eie.